

Mange danskere snyder stadig med moms og afgifter

Resumé

Danmarks høje afgiftsniveau giver fortsat danskere incitament til at købe illegalt indførte nydelsesmidler, som sælges i Danmark uden om det danske moms- og afgiftssystem. 9 pct. af danskerne – svarende til ca. 420.000 danskere over 18 år – har købt illegalt indførte nydelsesmidler inden for de seneste seks månederⁱ. Den ulovlige indførsel gør det sværere for lovlige danske virksomheder at konkurrere på lige vilkår, og det skønnes, at den danske statskasse går glip af 400-600 mio. kr. hvert år, alene som følge af den illegale handel med nydelsesmidler og cigaretterⁱⁱ.

Slik og chokolade, samt sodavand og øl, er de mest populære varetyper, når det gælder illegalt indførte nydelsesmidler. Særligt omfanget af illegalt indført slik og chokolade er skudt i vejret og udgør en trussel mod branchen. Illegal handel foretages typisk af personer under 40 år, men er generelt så almindeligt i det danske samfund, at mere end hver fjerde dansker (28 pct.) ikke tager klar afstand fra illegal handelⁱⁱⁱ. Derudover viser en ny befolkningsundersøgelse lavet for Dansk Erhverv, at flere og flere køber varerne fra privatadresser. En medvirkende årsag til det høje omfang af illegal handel kan være den manglende pant på grænsehandelsdåser, som gør det særligt fordelagtigt at købe sodavand og øl i de tyske grænsehandelsbutikker, men som også samtidig betyder flere dåser i naturen og en underminering af den danske miljø- og klimainsats.

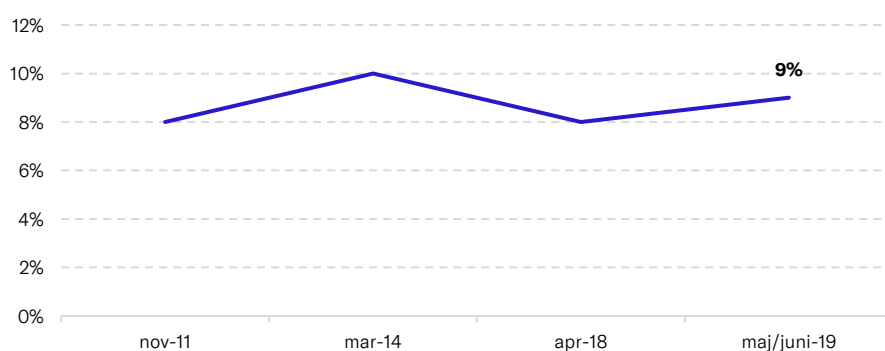
Et af hovedproblemerne er, at det er svært at stoppe den illegale handel, når den først er etableret og har fået fat. Det er kun ved at sænke afgifterne og dermed reducere incitamenterne til den illegale handel, at man for alvor kan komme den illegale handel til livs. Og i mellemtiden bør der sættes ind med effektiv og målrettet kontrol på området, så det illegale salg inddæmmes.

Der er fortsat mange danskere, som køber illegalt indførte nydelsesmidler

Danmark har et skatte-, moms- og afgiftsniveau, der er blandt verdens højeste. Særligt skaber høje afgifter på nydelsesmidler, som fx øl, spiritus, slik og chokolade, et uhenigtsmæssigt incitament til at indføre disse varer uden om det danske moms- og afgiftssystem med henblik på videresalg. Køber man varer i udlandet og sælger dem videre i Danmark uden at betale moms og afgifter, snyder man den danske statskasse for indtægter og gør det samtidig svært for de danske fødevarermyndigheder at kontrollere fødevareresikkerheden, samt for de danske virksomheder og butikker at konkurrere på lige vilkår.

Figur 1 nedenfor viser, at danskerne fortsat køber illegale nydelsesmidler i stor stil, og at niveauet stort set er uændret, når man ser tilbage over de seneste 7 år. De nyeste tal viser, at 9 pct. af danskerne har købt illegalt indførte nydelsesmidler i løbet af de seneste seks måneder. Det svarer til ca. 420.000 danskere over 18 år^{iv}.

Andelen af danskerne, hvor respondenter selv eller en anden i husstanden har købt illegalt indførte nydelsesmidler inden for de seneste seks måneder

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, maj/juni 2019.

Note: n = 1.309 i november 2011, n = 1.116 i marts 2014, n = 1.000 i april 2018, n = 1.006 i maj-juni 2019.

Slik og chokolade, samt sodavand og øl er de mest populære varetyper, når det gælder illegalt indførte nydelsesmidler^v. Tabel 1 nedenfor viser, at hver 11. danske mand og hver 12. danske kvinde har købt illegale nydelsesmidler inden for de seneste seks måneder.

Det er dog vigtigt at bemærke, at i befolkningsundersøgelser som denne, hvor man estimerer danskernes ulovlige adfærd, ses det ofte, at mange danskere enten ikke ved, at et produkt er købt ulovligt, eller at mange ikke ønsker at indrømme det af frygt for at blive opdaget. Disse faktorer har formentlig en indflydelse på resultaterne. Derfor er estimaterne et konservativt skøn for omfanget af illegal handel i Danmark.

Tabel 1: **Andelen af danskerne, hvor personen selv eller en anden i husstanden har købt illegalt indførte nydelsesmidler inden for de seneste seks måneder fordelt på køn, alder, region og uddannelse**

	Ja	Nej	Husker ikke	n
Alle	9%	90%	2%	1006
Mand	9%	89%	2%	497
Kvinde	8%	91%	1%	509
18-29 år	13%	83%	4%	169
30-39 år	12%	88%	1%	179
40-49 år	9%	87%	3%	142
50-59 år	8%	91%	1%	202
60+ år	4%	96%	0%	315
Hovedstaden	10%	90%	1%	317
Sjælland	11%	85%	5%	146
Syddanmark	6%	92%	1%	213
Midtjylland	5%	94%	1%	226
Nordjylland	12%	85%	3%	104
Folkeskole	10%	89%	1%	263
Gymnasial	10%	88%	2%	83
Erhvervsuddannelse	10%	88%	2%	321
Kort VU	4%	94%	2%	72
Mellemlang VU	6%	94%	1%	173
Lang VU	6%	94%	0%	89

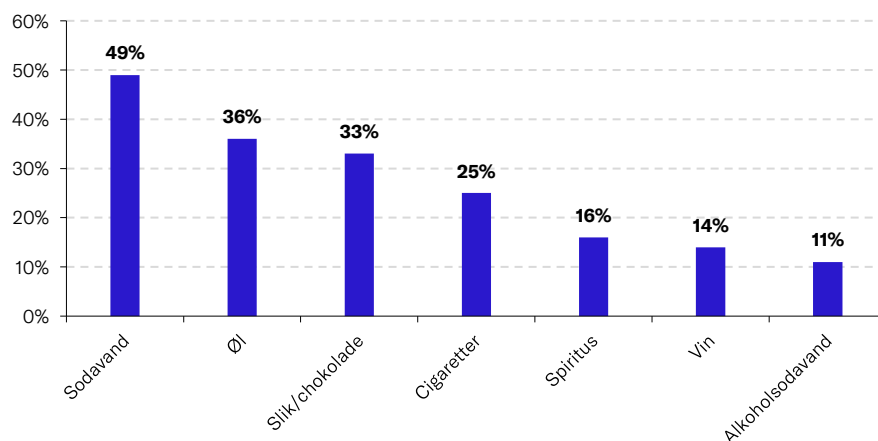
Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, maj/juni 2019.

Note: VU = Videregående Uddannelse.

Danskernes køb af illegale nydelsesmidler koncentrerer sig særligt om øl, sodavand, slik og chokolade

Ligesom de seneste år, er det særligt sodavand, som danskerne køber illegalt. Af de danske husstande, som har købt illegale varer inden for de seneste seks måneder, er sodavand topscoreren, som indgår i 49 pct. af de illegale handler, se figur 2 nedenfor. Dernæst følger øl med 36 pct. og slik/chokolade med 33 pct., mens 25 pct. har købt cigaretter. Illegale handel med vin, spiritus og alkoholsodavand er mindre udbredt.

Figur 2: **Illegal handel foretaget af respondenter selv eller en anden i husstanden, fordelt på varetyper**

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, maj/juni 2019.

Note: n = 86. Spørgsmålet er kun stillet de respondenter, der har angivet, at de selv, eller en anden person i deres husstand, har købt illegale varer indenfor de seneste 6 måneder.

Anm: Søjlerne summerer til mere end 100, da man har kunnet angive flere svar på spørgsmålet.

Set over perioden 2012-2016 er den illegale handel med visse nydelsesmidler faldet i Danmark^{vi}. Det er særligt den illegale handel med øl og sodavand, som er faldet betydeligt siden 2012, mens den illegale handel med slik og chokolade samtidig er skudt betydeligt i vejret^{vii}. Skatteministeriet vurderede i dets skatteøkonomiske redegørelse for 2017, at danskernes køb af illegalt indført slik og chokolade var 50 pct. højere i 2016, end det var i 2012. En betydelig del af faldet i den illegale handel med sodavand kan skyldes, at Danmark fjernede afgiften på sodavand pr. 1. januar 2014. Eksemplet med sodavandsafgiften viser altså, at afgiftssænkninger kan bidrage til at flytte danskernes forbrug fra det illegale marked og ind i de danske supermarkeder.

Tabel 2: **Den illegale handel med nydelsesmidler og cigaretter, mio. kr. 2011-2016.**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Øl	275	375	275	225	175	200
Sodavand	200	225	200	200	150	150
Slik og chokolade	125	150	175	175	200	225
Alkoholsodavand og cider	50	50	50	50	50	50
Cigaretter	-	-	-	175	275	200
I alt	650	800	700	825	850	825

Kilde: Skatteministeriets rapport "Status over grænsehandel 2017" samt KPMG-rapporterne "Project Sun 2015", "Project Sun 2016" og "Project Sun 2017" hvad angår illegal handel med cigaretter.

Note: Skøn for den illegale handel med nydelsesmidler er behæftet med betydelig usikkerhed. Værdien af den illegale handel er afrundet til nærmeste 25 mio. kr. i løbende priser. Der findes ikke data for illegal handel med cigaretter fra før år 2014 og derfor kan 2014, 2015 og 2016 "I alt" ikke sammenlignes med de foregående år.

På baggrund af estimater for den illegale handel i 2016 fra Skatteministeriet^{viii} og data fra Dansk Erhvervs befolkningsundersøgelser af illegale varer i perioden 2011-2019^x, forventer Dansk Erhverv, at den danske statskasse går glip af 400-600 mio. kr.^x i tabt moms og afgifter, som følge af den illegale handel med nydelsesmidler og cigaretter. Disse beregninger er dog eksklusive vin og spiritus, da omfanget af den illegale handel med disse varer ikke er opgjort.

De illegale nydelsesmidler handles mange forskellige steder

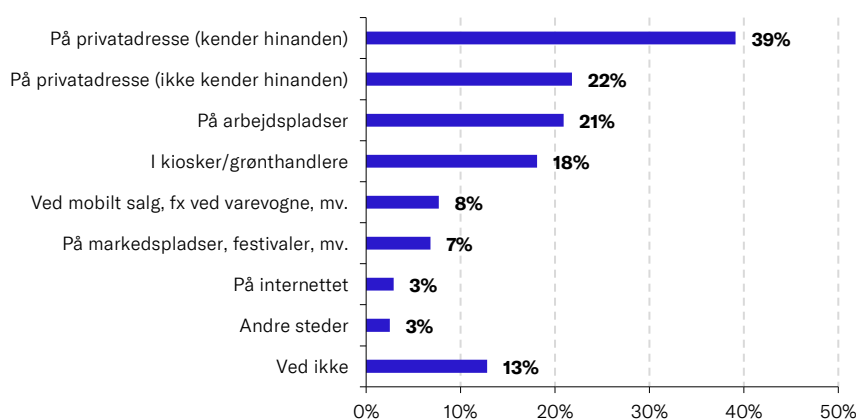
Én af årsagerne til, at det er svært at komme det illegale salg til livs, er, at det foregår et utal af forskellige steder, fx ved salg imellem private på hjemmeadressen eller arbejdspladsen, hos kiosker eller grønthandlere, via internettet eller mobilsalg eller på markedspladser/festivaler.

Knap hver femte dansker (18 pct.), som har handlet illegale nydelsesmidler inden for de seneste seks måneder, har købt varerne i en kiosk eller hos en grønthandler. I de større danske byer er udvalget af kiosker og grønthandlere, som videresælger illegalt indførte varer, stort. Ikke overraskende er det derfor i kiosker eller grønthandlere, at mange danskere køber illegale varer. Dette stemmer overens med Dansk Erhvervs tidligere undersøgelser af illegal handel, hvor også kioskerne og grønthandlerne lå helt i top^{xi}.

Mere overraskende er det, at antallet af danskere, der handler illegale nydelsesvarer privat, er næsten fordoblet i forhold til sidste år. Befolkningsundersøgelsen foretaget i 2019 viser, at 2 ud af 5 danskere (39 pct.), som har handlet illegale nydelsesmidler inden for de seneste seks måneder, har købt varerne på en privatadresse, hvor sælger og køber kender hinanden i forvejen, og 1 ud af 5 (21 pct.) har købt af en kollega på arbejdspladsen. I en befolkningsundersøgelse foretaget i 2018 af Norstat for Dansk Erhverv var det til sammenligning 1 ud af 5 danskere (20 pct.), der handlede illegale nydelsesvarer privat, mens andelen af danskere der havde købt illegale varer fra en kollega på arbejdspladsen, er uændret med 1 ud af 5 (20 pct.).

Tallene for handelen med illegale varer, hvor sælger og køber kender hinanden, er ikke overraskende set i lyset af, at to ud af fem grænsehandlende danskere tager øl, sodavand eller andre nydelsesmidler med hjem til venner, kolleger og andre bekendte, når de handler ved grænsen, jf. figur 4 nedenfor. Selvom en del af disse varer foræres til venner og bekendte, kan det antages, at en stor del sælges videre. Det vil sige, at det er helt almindelige danskere, som koordinerer køb og salg af varer indført uden om det danske moms- og skatteafgiftssystem til venner, familie og kolleger.

Figur 3: **Steder hvor danskerne har købt illegalt indførte nydelsesmidler i løbet af de seneste seks måneder**

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, maj/juni 2019.

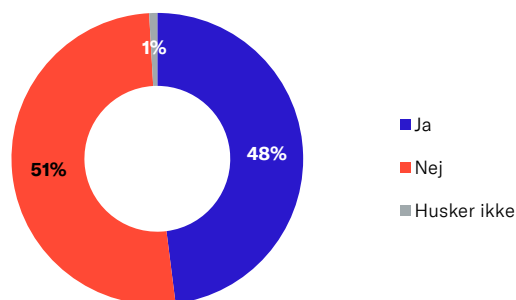
Note: n = 85. Spørgsmålet er kun stillet de respondenter, der har angivet, at de selv, eller en anden person i deres husstand, har købt illegale varer indenfor de seneste 6 måneder.

Anm: Søjlerne summerer til mere end 100, da man har kunnet angive flere svar på spørgsmålet.

13 pct. af danskerne, som har købt illegale nydelsesmidler inden for de seneste seks måneder, har svaret, at de ikke ved, hvor de har købt varerne. Dette er en nedgang i forhold til sidste år hvor tallet var 24 pct., men det kan afspejle, at mange er klar over, at illegal handel er et skyggemarked, og derfor ikke ønsker at være ærlige om deres adfærd på området. Omfanget af illegal handel i denne analyse bør derfor også opfattes som konservative estimater.

Figur 4:

Da du eller en anden person i din husstand alligevel kørte over grænsen for at handle, tog du/I så øl, sodavand, vin, spiritus, alkoholsodavand, cider, cigaretter, slik eller chokolade med hjem til venner, familie, kollegaer eller andre?

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, maj/juni 2019.

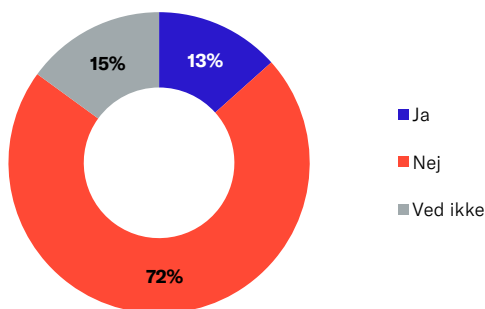
Note: n = 402. Spørgsmålet er kun stillet de respondenter, der har angivet, at de har grænsehandlet i Tyskland indenfor de seneste 6 måneder.

Mere end hver 8. dansker synes, at det er i orden at snyde med moms og afgifter i Danmark

En væsentlig årsag til, at omfanget af illegal handel med nydelsesmidler stadigvæk er højt i Danmark, kan være, at mange danskere synes, at det er i orden at snyde med moms og afgifter. Hele 13 pct. - svarende til mere end hver 8. dansker - mener, at det er i orden at købe varer, som er indført i Danmark uden om det danske moms- og afgiftssystem. Dertil kommer, at 15 pct. angiver, at de er i tvivl om, hvorvidt det er i orden eller ej. Alt i alt tager mere end hver fjerde dansker altså ikke klar afstand fra at snyde med moms og afgifter.

Da myndighedernes kontrol med illegale varer er udfordret af, at handlen foregår forskellige steder som i kiosker, på arbejdspladser og på privatadresser, er der behov for en holdningsændring i det danske samfund, hvis vi gerne vil den omfattende illegale handel med nydelsesmidler til livs. Samtidig vil afgiftsnedsættelser på nydelsesmidler kunne reducere den illegale handel, da lavere afgifter reducerer de store prisforskelle mellem de danske produkter sammenlignet med tilsvarende produkter i vores nabolande. Derfor vil det blive mindre attraktivt at handle varerne uden om det danske moms- og afgiftssystem.

Figur 5: **Danskeres holdning til spørgsmålet: "Synes du alt i alt, at det er i orden at købe varer, som er indført i Danmark uden om det danske moms- og afgiftssystem?"**

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, maj/juni 2019.

Note: n = 1006.

Danskerne mener, at kontrollen med illegalt indførte varer bør øges

Næsten hver anden dansker (43 pct.) mener, at de danske politikere bør øge kontrollen med den handel med illegale varer, som foregår i Danmark. Det er særligt mænd og ældre danskere, som støtter op om øget kontrol. Derudover kan man se af tabel 3, at det særligt er danskere, som stemte på et parti i blå blok ved det seneste folketingsvalg, som ønsker at afsætte flere penge til området.

Tabel 3: **Danskernes holdning til, om kontrollen med illegalt indførte varer i Danmark bør øges, mindskes eller har et passende niveau**

	Bør øges	Passende niveau	Bør mindskes	Ved ikke	n
Alle	43%	34%	2%	21%	1006
Mand	48%	34%	2%	17%	497
Kvinde	39%	34%	2%	25%	509
18-29 år	23%	44%	2%	32%	169
30-39 år	25%	44%	3%	28%	179
40-49 år	43%	34%	4%	19%	142
50-59 år	56%	31%	0%	14%	202
60+ år	57%	25%	1%	16%	315
Hovedstaden	42%	37%	2%	19%	317
Sjælland	51%	32%	3%	14%	146
Syddanmark	43%	35%	3%	20%	213
Midtjylland	43%	30%	1%	27%	226
Nordjylland	40%	36%	1%	23%	104
Folkeskole	48%	29%	3%	21%	263
Gymnasial	28%	49%	0%	23%	83
Erhvervsuddannelse	47%	31%	2%	20%	321
Kort VU	50%	30%	3%	18%	72
Mellemlang VU	40%	38%	2%	21%	173
Lang VU	33%	43%	1%	23%	89
Rød blok	42%	37%	1%	21%	437
Blå blok	50%	34%	3%	14%	339
Andre partier	23%	33%	10%	34%	16

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, maj/juni 2019.

Note: Rød blok består af danskere, der til folketingsvalget 5. juni 2019 stemte på enten Socialdemokratiet, Radikale Venstre, SF, Enhedslisten eller Alternativet. Blå blok består tilsvarende af Det Konservative Folkeparti, Nye Borgerlige, Liberal Alliance, Kristendemokraterne, Dansk Folkeparti og Venstre. Andre partier består af Stram Kurs og Partiet Klaus Riskær Petersen.

I perioden 2014 til 2018 gennemførte Fødevarestyrelsens rejsehold 778 kontrolaktioner rettet mod sporbarhed i slik^{xii}. Af de 778 gennemførte kontrolaktioner fik 609 virksomheder indskærpelser, 537 fik sanktioner, 364 fik enten påbud eller forbud, mens 302 fik bøder. Derudover anmeldte Fødevarestyrelsen 34 tilfælde til politiet^{xiii}.

Samlet set har Fødevarestyrelsens kontrolaktioner i perioden 2014 til 2018 resulteret i bøder på i alt 1,7 millioner kr. og beslaglæggelse af 182 tons slik^{xiv}.

Til sammenligning gennemførte Skattestyrelsen (tidligere SKAT) i perioden 2015 til 2018 i alt 3.008 kontroller med illegalt importerede chokolade- og sukkervarer^{xv}. Af de 3.008 kontroller var 2.369 målrettet indførsel af punktafgiftspligtige varer.

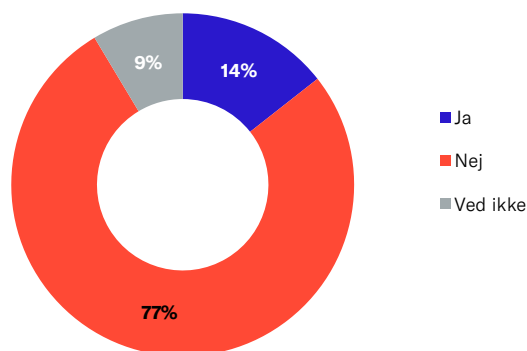
Samlet set har kontrollerne i perioden 2015 til 2018 resulteret i et nettoprovenu på knap 245 millioner kroner^{xvi}, hvoraf godt 145 millioner kr. stammer fra kontroller målrettet indførsel af punktafgiftspligtige varer^{xvii}.

Den illegale handel foregår ofte ved sociale sammenkomster

Vi har spurgt danskerne, om de har været til sociale sammenkomster, fx personalefester eller vejfester, hvor der er blevet solgt drikkevarer, som var købt i de tyske grænsebutikker og dermed indført ulovligt i Danmark.

14 pct. af danskerne har deltaget i sådanne aktiviteter inden for det seneste år. En del af disse personer kan formodes at have købt drikkevarer til festen, og dermed har de faktisk købt illegale varer. Sammenholdt med de blot 9 pct. af danskerne, som har købt illegale varer inden for de seneste seks måneder, indikerer de 14 pct. af danskerne i figur 6, at problemet med illegal handel kan være mere omfattende. Tallene kan altså give en indikation af, at sociale sammenkomster hyppigt anvendes til afsætning af illegale varer.

Figur 6: **Har du inden for det seneste år deltaget i personalefester, fester i lokale sportsforeninger, vejfester eller lignende sociale/lokale aktiviteter, hvor der blev solgt dåseøl, dåsesodavand, vin, spiritus eller alkoholsodavand, som var købt i de tyske grænsebutikker?**

Kilde: Norstat for Dansk Erhverv, maj/juni 2019.

Note: n = 1006.

Om dette notat

Arbejdet med analysenotatet er afsluttet den 6. november 2019.

Om Dansk Erhvervs Analysenotater

Dansk Erhverv udarbejder løbende analyser, som samles i analysenotater. Ambitionen er at udgøre et kvalificeret og anvendeligt beslutningsgrundlag i forhold til væsentlige, aktuelle udfordringer på alle områder, som har betydning for dansk erhvervsliv og den samfundsøkonomiske udvikling. Det er tilladt at citere fra Dansk Erhvervs analysenotater med tydelig henvisning til Dansk Erhverv.

Metode

Norstat har på vegne af Dansk Erhverv i maj/juni 2019 foretaget en repræsentativ befolkningsundersøgelse af danskernes adfærd i forbindelse med grænsehandel og illegal handel. Norstat har spurgt 1.000 danskere, som afspejler den danske befolkning på variable køn, alder og region. Den maksimale stikprøveusikkerhed i en undersøgelse med 1.000 respondenter er +/- 3,1 pct. point. Usikkerheden er naturligvis større i de tabeller eller figurer, som bygger på mindre end 1.000 respondenter.

Kontakt

Henvendelser angående illegal handel kan ske til chefkonsulent Tina Buur på tbj@danskerhverv.dk eller tlf. 3374 6229.

Henvendelser angående bagvedliggende beregninger kan ske til økonom Vibeke Borch Henning på vbh@danskerhverv.dk eller tlf. 3374 6244.

NOTER

ⁱ Norstat for Dansk Erhverv, maj/juni 2019.

ⁱⁱ Dansk Erhvervs beregninger pba. Skatteministeriet, "Status over Grænsehandel 2017", tabel 2.5, samt Norstat for Dansk Erhverv, 2011-2019 og KPMG Project Sun 2016.

ⁱⁱⁱ Procentdel af de adspurgte personer, der har svaret nej eller ved ikke til spørgsmålet: "Synes du alt i alt, at det er i orden at købe importerede varer, som er indført i Danmark uden om det danske moms- og afgiftssystem?". Norstat for Dansk Erhverv, maj/juni 2019.

^{iv} Dansk Erhvervs beregninger pba. Norstat for Dansk Erhverv maj/juni 2019.

^v Skatteministeriet, "Status over Grænsehandel 2017", tabel 2.5.

^{vi} Skatteministeriet, "Status over grænsehandel 2017", tabel 2.5.

^{vii} Skatteministeriet, "Status over Grænsehandel 2017", tabel 2.5.

^{viii} Skatteministeriet, "Status over grænsehandel 2017".

^{ix} Jf. figur 1 - Kilde: Norstat for Dansk Erhverv.

^x Tabte skatte- og afgiftsindtægter for staten afhænger af, om det er mængden i volumen eller de samlede betalinger fra den illegale handel, som forventes omlagt til legal handel i Danmark. Hvis volumen af den illegale handel fastholdes, vil den genvundne skatteindtægt være ca. 600 mio. kr., da danske priser er højere end der, hvor der handles illegalt. Fastholdes omfanget af den illegale handel i stedet i kr. og øre, vil skønnet være på ca. 400 mio. kr. Da tallene for illegal handel er forbundet med stor usikkerhed, gives estimatet i et interval på 200 mio. kr.

^{xi} Norstat for Dansk Erhverv, april 2018.

^{xii} Tal modtaget fra Fødevarerejseholdet, Miljø- og Fødevareministeriet, 2019.

^{xiii} Tal modtaget fra Fødevarerejseholdet, Miljø- og Fødevareministeriet, 2019.

^{xiv} Tal modtaget fra Fødevarerejseholdet, Miljø- og Fødevareministeriet, 2019.

^{xv} "SKATs indsats i 2015 mod illegal indførsel og handel med chokolade- og sukkervarer", notat af 14. marts 2016, "SKATs indsats i 2016 mod illegal indførsel og handel med chokolade- og sukkervarer", notat af 25. august 2017, "SKATs indsats i 2017 mod illegal indførsel og handel med chokolade- og sukkervarer", notat af 12. marts 2018, og "Skattestyrelsens kontrolindsats i 2018 vedrørende afgiftspligtig chokolade- og sukkervarer", Skattestyrelsens notat af 31. oktober 2019 (bilag til endeligt svar på spm. nr. 53 af 28. august 2019 til Skatteudvalget).

^{xvi} "SKATs indsats i 2015 mod illegal indførsel og handel med chokolade- og sukkervarer", notat af 14. marts 2016, "SKATs indsats i 2016 mod illegal indførsel og handel med chokolade- og sukkervarer", notat af 25. august 2017, "SKATs indsats i 2017 mod illegal indførsel og handel med chokolade- og sukkervarer", notat af 12. marts 2018, og "Skattestyrelsens kontrolindsats i 2018 vedrørende afgiftspligtig chokolade- og sukkervarer", Skattestyrelsens notat af 31. oktober 2019 (bilag til endeligt svar på spm. nr. 53 af 28. august 2019 til Skatteudvalget).

^{xvii} "SKATs indsats i 2015 mod illegal indførsel og handel med chokolade- og sukkervarer", notat af 14. marts 2016, "SKATs indsats i 2016 mod illegal indførsel og handel med chokolade- og sukkervarer", notat af 25. august 2017, "SKATs indsats i 2017 mod illegal indførsel og handel med chokolade- og sukkervarer", notat af 12. marts 2018, og "Skattestyrelsens kontrolindsats i 2018 vedrørende afgiftspligtig chokolade- og sukkervarer", Skattestyrelsens notat af 31. oktober 2019 (bilag til endeligt svar på spm. nr. 53 af 28. august 2019 til Skatteudvalget).